

Türk Dünyası

Sayı #439 Fiyat ₺50.00

Tarih

Kültür Dergisi

Ağustos 2023

Cilt: 74

Aylık Süreli Yayın

İssn: 1305-9769

Modem: 112483

İslam Öncesi Türk Kültürü ve Alevilik-Bektaşîlik

Türkler engin bozkırlarda birlikte yaşamalarını sağlayan bir inançla, hakanlarını "kutlu" kabul etmişler, devletlerine ilahî bağla sadakat göstermişler, devlete itaatsizliği Tanrı'ya itaatsizlik saymışlar, dünyaya adaletle hükmetmeyi ilahî görev telakki etmişlerdir...

Dr. Öğr. Üyesi Cansever Kayapınar Keskül

Gülen Yazgan Annemizi
Sonsuzluğa Uğurladık

TDV

Şeyh Fahreddîn-i Rûmî,
Çandarlı Kara Halil Hayreddin
Paşa'nın Hocası mıydı?
Güray Önal

30 Ağustos 1922:
Büyük Zaferin 101. Yılı Dönümü
Doç. Dr. Işıl Tuna Pınar

***"Savunma hattı yoktur, savunma sathı vardır. O satıh bütün vatan-
dır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk
olunamaz"***

M. Kemal Atatürk

Doç. Dr. Işıl Tuna Pınar*

Tarihte milletlerin var ve yok oluşlarını derinden etkileyen bazı savaşlar vardır. Mustafa Kemal Atatürk tarafından bizzat yönetilen ve bu sebeple *"Başkomutan Muharebesi"* olarak adlandırılan 26 Ağustos 1922- 30 Ağustos 1922 tarihinde gerçekleşen muharebe bunlardan birisidir. Savaşın Türklerin zaferiyle sonuçlanması ile Türklerin, önce Avrupa'dan sonra ise Anadolu'dan atma girişimleri bütünüyle sonlanmıştır.

Avrupa'daki siyasi, teknolojik ve askeri gelişmeleri yakından takip edemeyen Osmanlı Devleti yaşadığı dahili olumsuzluklara etkili politikalar üretememesi nedeniyle dünya siyasetindeki konumunu koruyamamış, 1683 Viyana yenilgisiyle, özellikle Avrupa'da

toprak kaybetmeye başlamıştır. 1789 yılında Fransız İhtilali'nin de etkisiyle çok uluslu yapıda bulunan Osmanlı Devleti içinde yer alan farklı etnik grupların devletten kopuş süreci de hız kazanmıştır. Bütün bu gelişmelerin neticesinde Türkler, yaklaşık 238 yıl boyunca geri çekilme yaşamıştır. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde bütünleşen Türk ordusu Sakarya Meydan Muharebesi ile geri çekilmeyi durdurmuştur. Nitekim Mustafa Kemal Paşa *"savunma hattı yoktur, savunma sathı vardır. O satıh bütün vatan-
dır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz"* parolasını alan Türk ordusu, topyekûn harp uygulamasıyla Yunan kuvvetlerini Sakarya'da durdurarak geri püskürtmüştür.

23 Ağustos 1921'den 13 Eylül 1921'e kadar yirmi iki gün yirmi iki gece aralıksız devam eden Sakarya Meydan Muharebesi Türklerin taarruz durumuna geçeceklerinin sinyalini veriyordu. Artık askerî harekât yön değiştiriyordu. Zira Yunan ordusu stratejik saldırı yapma gücünü kaybetmişti. Bu savaştan sonra Mustafa Kemal Paşa'ya "Gazi" unvanı ve "Mareşallik" rütbesi TBMM tarafından verilmiştir. Sakarya Meydan Muharebesi sadece askeri değil siyasi ve diplomatik önemli sonuçlar da doğurmuştur. Fransa ile 20 Ekim 1921'de Ankara Antlaşması imzalanmış, Türkiye ile Sovyetler arasında Moskova Antlaşması imzalanmıştır. Fransa'nın savaş dışı kalması güney bölgesindeki birliklerin batıya sevkini hızlandırdığı gibi müttefiklerin kan kaybetmesine de neden olmuştur. Bu sonuçlar Büyük Taarruz için gereken hazırlık açısından hem zaman kazandırmış hem de olumlu yönde etkilemiştir. Yunanlıların taarruz güçlerinin kaybedildiğini gören İngilizler, Anadolu'daki Yunan işgalinin olası çekilmesine karşı Türklerle bir an evvel kendi istekleri doğrultusunda anlaşmaya varma tarafı olarak Sevr'in bazı maddelerinin değiştirilerek diğer bir deyişle "yumuşatılarak" taraflara yeniden barış teklifi sunulması ön plana çıkmıştır. 22 Mart 1922-26 Mart 1922 tarihlerinde sundukları barış teklifleriyle Sevr'i Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kabul ettirmeye çalışsalar da Türk tarafının cevabı netti. Misak-ı Milliye aykırı olan her barış teklifi reddedilecekti.

4 Mart 1922 tarihinde meclis gizli oturumunda "ordumuzun kararı taarruzdur, ancak yarım hazırlıklarla, yarım tedbirlerle yapılacak taarruz hiç taarruz

etmemekten daha kötüdür" diyen Atatürk bir an önce top yekûn hazırlıklara başlanması gerektiğini söylüyordu. Yunan komutanları ise Türklerin askeri güç kullanarak Yunan ordusunu mevcut pozisyonlarından oynatamayacağını ifade ediyordu. Ordunun eksiklerine yönelik ilk çalışma Kütahya-Eskişehir Savaşı sonrasında yapılmıştı. 15 kişilik milletvekili heyeti cephedeki durumu yakından incelemişti.

Dr. Rıza Nur tarafından Meclis'e sunulan raporda "askerin çarığı yok, çoğunun ayağı çıplak. Süvarinin kılıcı yok. Birliklerde su fıçısı kırba yok. Asker geri çekilirken çamurlu Porsuk Suyundan içmek zorunda kalmış. Askerin yüzde 20'sinin süngüsü yok. Geri hizmetlerin iyi yapılmadığı anlaşıyor"¹ ifadeleri yer alıyordu.

Öncelikli olarak tedbirlerin tek elden yönetilmesi için Başkomutanlık Yasası çıkarıldı ve 5 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Atatürk'e üç ay süreyle Meclis'e ait tüm yetkiler verildi.

Mustafa Kemal Paşa ilk iş olarak "Teklif-i Milliye Emirlerini" yayınlarak kısa sürede ordunun toparlanmasını sağladı. 27 Temmuz akşamı Mustafa Kemal Paşa askeri yetkililerle bir araya gelerek en geç 15 Ağustos'a kadar taarruz hareketinin detaylarının belirlenmesini istedi. Türkler top yekûn taarruza hazırlanıyorlardı. Öncelikle "Harp Encümeni" kuruldu. Ardından cepheye cephane taşımak için "Askeri Taşıma Yükümlülüğü Yasası" çıkarıldı. Ordunun elindeki silah ve cephane miktarı artırıldı. İmalatı Harbiye atölyelerinde silah ve cephane hazırlandı. Çeşitli devletlerden silah ve cephane yardımı alındı. Ordunun yiyecek ihtiyacı için değişik yerlere ambarlar kuruldu. Kağıt kolları oluşturuldu. Büyük Taarruz planı çok gizliydi. Gizliliğin sağlanabilmesi için haberleşme kağıtlarının üzerine "sad" harfi konulmaktaydı. Mustafa Kemal Nutuk'ta "bunun için uygun gördüğümüz durumda kuvvetlerimizi düşmanın Afyonkarahisar yakınlarında bulunan sağ kanat grubunun güneyde ve Akarçay ile Dumlupınar karşısına dek olan yerde toplamaktı. Düşmanın en can alacak ve önemli noktası orasıydı. Çabuk ve kesin sonuç almak düşmanı bu kanadından vurmakla olabilirdi" diyordu. 26 Ağustos günü Türk tarafı taarruz geçti. Mustafa Kemal Nutuk'ta taarruz emrini şu şekilde anlatmıştır:

"20-21 Ağustos 1922 gecesi 1'inci ve 2'nci ordu komutanlarını da Cephe karargahına çağırdım. Genelkurmay Başkanı ile Cephe Komutanını da yanımda bulundurarak, taarruzun nasıl yapılacağını harita üzerinde kısa bir savaş oyunu şeklinde açıkladıktan sonra Cephe komutanına o gün vermiş olduğum emri tekrarladım. Komutanlar harekete geçtiler. ... Kuvvetlerin yığınak ve hazırlıklarının gizli kalmasına önem vermek gerekiyordu. Bu sebeple bütün yürüyüşler gece yapılacak, birlikler gündüzleri köylerde ve ağaçlıklar altında dinlenecekti. Taarruz bölgesinde yolların düzeltilmesi gibi çalışmalarla düşmanın dikkatini çekmemek için diğer bazı bölgelerde de benzeri yanıltıcı hareketlerde bulunulacaktı. 24 Ağustos 1922'de karargahımızı Akşehir'den taarruz cephesi gerisindeki Şuhut Kasabasına getirdik. 25 Ağustos 1922 sabahı da Şuhut'tan savaşı idare ettiğimiz Kocatepe'nin güney batısındaki çadırılı ordugaha naklettik. 26 Ağustos sabahı Kocatepe'de hazır bulunuyorduk. Sabah saat 05:30'da topçu ateşimizle taarruzumuz başladı."²

Genelkurmay ATASE ve Dent. Başkanlığı Arşivi
İstiklâl Harbi Koleksiyonu Albüm No: 3 Fotoğraf No: 133
Topçu Bataryası düşmana mermi yağdırırken

یونان جہاز ترانہ محافظانہ نہ نہ فتنہ بکری

Yunanlılar Türklerin asıl birliklerinin güneyde yığılı olduğunu Afyon civarında anlayabildiler. Yunan ordusu takviye almaya çalışsa da başarılı olamadı. Önce Uşak bölgesine çekilmeyi orada bir savunma hattı kurmayı düşündüler. Fakat Türk birlikleri o kadar hızlı ilerliyordu ki bu mümkün olmadı. Bu kez İzmir'e doğru çekilme emrini verdiler. Türk ilerlemesi karşısında tutunamayan Yunanlılar Uşak'ı terk etmek durumunda kaldılar. Bu noktada İsmet Paşa 2 Eylül'de Uşakta Yunan Generali Trikopius'u teslim aldı

ve Türkler hızla ilerleyerek 9 Eylül'de İzmir'e ayak bastılar. Böylece Anadolu'daki Yunan işgali sona erdi.

Büyük Taarruzun başarıyla sonuçlanması Türk ulusunu esaretten vatani ise işgalden kurtararak Türk Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhasını neticelendirmişti. Sevr gibi barıştan çok yeni bir savaşa neden olacak antlaşmasının uygulama alanı bulamamasını sağlamış, Yeni Türk Devleti'nin kuruluşunu hızlandırmıştı. Çünkü TBMM hükümetinin hukuki kimliği artık resmen onaylanmıştı.

dipnot

* Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, işıl.tuna@msgsu.edu.tr

1- Turgut Özakman, *Şu Çılgın Türkler*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2005, s. 232.

2- <https://www.atam.gov.tr/nutuk/26-agustos-1922-taarruz-emri> Erişim tarihi: 15.07.2023.

